

DR. DOBCSÁNYI FERENC EMLÉKÉRE (A Magyar Irodalom Tanszék búcsúztatója)

Madácsy László: CSILLAGMADÁR

*Ahol alszik a halál,
Sétál egy csillagmadár.
Bú a szárnya,
Gond a lába,
Lelketmaró
Kín a csőre,
Búbánatot kiabálva
Sétálgat a pipacspiros legelőre.*

*Bennem alszik a halál,
Bennem jár a fénymadár.
Bennem suhog
Bagolyszárnya,
Bennem tapos
Sólyomlába,
Lelkem marja*

*Vércse-csőre,
Szívemre jár legelőre,
Pipacspiros legelőre.*

*Várj madár, csillagmadár,
Derüljön rám a határ,
Derüljön rám a titok
S mind, amiket nem tudok,
Várj madár, csillagmadár.*

*Barátom a végtelen,
Apám lett az Istenem,
Karonfognak majd egy este
S valami majd sárrá esve
Itt marad, tiéd lesz,
Csak várj madár,
Csillagmadár!*

Tisztelt gyászoló család, kedves kollégák, tanítványok!

Dobcsányi Ferencre, kedves barátunkra emlékeztünk Madácsy László versével. Madácsy professzortól, tanárkollégájától éppen húsz éve Feri búcsúzott a Kincskereső hasábjain, s íme, most az ő ravatalánál állunk megrendülten, kifosztottan, mély szomorúsággal, csak a búszárnyú, gond-lábú, lélekmaró csőrű csillagmadár sétálgat bennünk fel és alá, fel és alá... *"Barátom a végtelen, / Apám lett az Istenem, / Karonfognak majd egy este..."* – vigasztalja önmagát, s talán vigasztalja az őt követő barátot is a költő Madácsy László. De ki vigasztalja meg az ittmaradókat, ki vagy mi hoz enyhülést fájdaljukra?

Persze, nem minden búcsú egyformán nehéz. Amikor tanév végén hallgatóink azt énekelik, hogy „Mi búcsúzzunk és elmegyünk, a mi időnk lejárt...” – szomorúságukat mi, nevelők is osztjuk, de velük együtt tudjuk: elválásunk nem végleges és nem visszavonhatatlan. Hiszen kedves diákjaink bármikor visszatérhetnek az alma materbe. Hogyan búcsúzzunk azonban most, amikor még nincs vége a tanévnek, amikor nem csupán ideiglenesen távozott valaki, amikor egyik legkedvesebb tanárkollégánk, a Magyar Irodalom Tanszék egykori vezetője, az irodalomtanítás nemes ügyének egyik legkiválóbb képviselője hagyott el bennünket felfoghatatlanul váratlanul és véglegesen?

Ám bármilyen nehéz is a búcsú, bármennyire megvalósíthatatlan, lehetetlen vállalkozás is beszélni arról, hogy mit jelentett és mit jelent számunkra Dobcsányi Ferenc, mégis: *most és itt* emlékeznünk kell, eltávozott barátunk szellemét kell idéznünk. Még nehezebb ez a búcsú azért is, mert negyvenöt év ismeretség után az egykori hatodikos kisdíáknak, nyugdíjba vonulása után a tanár úr álláshelyét elfoglaló, de soha be nem töltő tanítványának kell most élete egyik legnehezebb házi feladatát megoldani ezzel az emlékezéssel.

Ha az ember kedves tanárait, példaképeit eltemette, szinte olyan árva marad, mintha szüleitől vált volna meg. Magam immár utolsó magyartanár példaképeimtől búcsúzom el: még gimnazista korunkban hagyott el bennünket Kordé Imre, az elmúlt években távoztak az élők sorából kedves egyetemi professzoraim, Horváth Károly és Csetri Lajos – és íme utolsónak itt hagyott az *első*. Dobcsányi Ferenc, akit követve magam is ezt a keservesen gyönyörűséges magyartanári hivatást választottam.

Dobcsányi Ferenc jó vezető, megbízható, pontos szerkesztő, az irodalomtanítás elméletének szakavatott ismerője és meghatározó tudós szakírója volt – de mindennek előtt és fölött TANÁR, csupa nagybetűvel. Egyik legfontosabb szakkikében az irodalomtanár személyiségéről értekezett. Hadd idézzem most itt fel, hogy milyen jellemzőket tartott elengedhetetlenek Dobcsányi tanár úr a jeles irodalomtanári személyiség kialakításához. Első és döntő szempont, hogy a *"tanár maga is olvasó, az irodalmat értő, élvező, azt rajongásig szerető ember legyen"*. Második szempont: a jó tanárnak *"tudatos műértő, korszerű műelemző készséggel kell rendelkeznie"*, majd sorolja a további jegyeket: *"nyitott legyen a társművészetek iránt"*, *"kísérje érdeklődéssel szűkebb-tágabb hazájának minden jelentős kulturális eseményét"*, *"az irodalomtanárnak is a szó művésztévé kell válnia"*, akár az előadás, versmondás, akár az írásbeli kifejezés területén. És még egy nagyon fontos szempont: *"az irodalomtanárnak nagyon jól kell ismernie a befogadó gyermekek érzelm- és gondolatvilágát"*. Ezek tehát vázlatosan egy kiváló irodalomtanár személyiségjegyei – gondolom, barátai, tanítványai felismerték benne az elhúnytát magát. Igen, Feri a gazdag, mély nyomot hagyó, az irodalmat egy életre megszerettető színes tanáregyéniség volt. Olyan tanár, amilyenekből régen is kevés volt – ma, ebben a felgyorsult, üzleti szellemmel átitatott, a humán szellemi értékektől egyre inkább megszabaduló világban még kevesebb. Olyan tanár, aki még *értette a hexametert is*, aki egy didaktikai cikkében még bátran idézte hosszan Jókai vallomásos sorait, s amelyet olvasva nem a nagy mesemondó, hanem Dobcsányi Ferenc tanár úr arca dereng át a ködön:

"Haad szóljak rólatok, leghívebb munkatársaim, segítőim, gyámolítóim: édes szép zöld fáim! akiket ültettem, magjáról neveltem, ójtva idomítottam: égnek emelkedő földi társak. Ti tudjátok, mennyit suttoztatok nekem? mennyi gondolatot hullatatok alá virágaitokkal? hány-szor kerestem nálatok eszmét, felüdülést? mennyi álmot, ábrándot árnyékoltatok be? egész világ üldözése ellen hogy rejtettetek el? szívnek háborgásait hogy csendesítettétek el? Ha egyszer valaki idejön azt kérdeni, miért tudtam többet dolgozni nyáron, mint télen, mondjátok el neki, hogy ti is ott voltatok akkor."

Dobcsányi Ferenc a **hűség** jelképe is lehetne: hűség a hazához, hűség a szülőföldhöz, akkor is, amikor ezt a szülőföldet, az érsekújvári ifjúságot elvette tőle a történelem. Példa értékű hűsége egy városhoz, Szegedhez, s egy munkahelyi közösséghez, a Tanárképző Főiskolához is, ahol egy életen át dolgozott. És csak a legnagyobb elismeréssel szólhatok hűségéről egy ügyhöz: a tanárképzés ügyéhez. Gyakorlatban és elméletben egyaránt igen eredményesen szolgálta ezt az ügyet: kiváló szakvezető tanár, a módszertani oktatás nagyszerű művelője, sikeres tankönyvíró volt, s ugyanakkor módszertani, pedagógiai tanulmányai, értekezései is időtállóak. Míképpen az a harmincéves áldozatos, kitartó tevékenység, amit a 10-14 éves korosztály olvasóvá nevelése érdekében fejtett ki: a Kincskereső c. irodalmi folyóirat egyik alapítójaként és szerkesztőjeként.

Ez a hűség az életet betöltő hivatáshoz kiegészült és kiteljesedett a hűséggel a családhoz. Nem vigasztaló, de talán megnyugvást, a mély gyászban enyhülést hozó, hogy gyermekei és felesége mindig mellette álltak és szívükben, emlékeikben mindig együtt lesznek vele. Mi, a gyászolók mélyen együttérzünk fájdalomában a családdal, együttérzésünk, s részvétünket még csak erősíti az a tény, hogy ez a család szorosán kötődött főiskolai közösségünkhöz. Kollégánk, dr. Dobcsányi Ferenc címzetes főiskolai tanár élete és munkássága a szegedi főiskolai

tanárképzés szolgálatában telt el: a Magyar Nyelvi Tanszék tanársegéde, az 1. sz. Gyakorló Iskola szakvezető tanára, s végül a Magyar Irodalom Tanszék meghatározó embere volt. A volt munkahely, a főiskola vezetése, oktatói és hallgatói, valamint egykori gyakorló iskolai tanítványai és kollégái megrendült szívvel és fájdalommal búcsúznak most, az *irodalom tanárától irodalommal*, Kosztolányi soraival.

Kosztolányi Dezső: BÚCSÚ

*Vesztett, sötét tusám bevégzem,
boríts be, elmulás, egészen,
hogy kandi népek meg ne lássák
kevély szívem véres nyílását,
s omolj te csendbe zúgva rája,
ó, ciprusok hűs éjszakája.*

*A sok csatát immár meguntam,
véres kudarc pirtítja múltam,
más feljutoit görnyedve térden,
csak én maradtam lenn, az érdem.
Ő, csak lejönne, csak leszállna
a ciprusok hűs éjszakája.*

*Jeges viharral küzdve mentem,
elől a büszke küzdelemben.
De most állok s nem moccanok ma,
hiába int a pálya orma,
nekem ma már minden hiába,
jőjj, ciprusok hűs éjszakája!*

*Borulj reám, te enyhe béke,
haljak be a nagy föld ölébe,
száguldjak büszke föld-anyámmal
a csillagos térségen által,
míg rámborul szelíden, áldva
a ciprusok hűs éjszakája.*

Dr. Bene Kálmán
tanszékvezető

* A két gyászbeszéd 2003. november 28-án hangzott el dr. Dobcsányi Ferenc főszerkesztő, címzetes főiskolai tanár ravatalánál Szegeden, a belvárosi temetőben.